J. Myanmar. Acad. Arts Sci. 2019 **Vol. XVII. No. 6B**

မြန်မာကဗျာများမှ စကားတန်ဆာဆင်မှု လေ့လာချက်

အိအိမွန်*

စာတမ်းအကျဉ်း

ဤစာတမ်းသည် မြန်မာစာပေနယ်အတွင်းရှိ မြန်မာကဗျာများမှ ပျို့၊ မော်ကွန်း၊ ရတုကဗျာတို့မှ စကားတန်ဆာဆင်မှုတို့ကို လေ့လာတင်ပြထားသည့် စာတမ်း ဖြစ်ပါသည်။ ဤစာတမ်းကို တင်သွင်းရာ၌ ဘူရိဒတ်လင်္ကာကြီး၊ ဘူရိဒတ် ဇာတ်ပေါင်းခန်းပျို့၊ မုဒုလက္ခဏပျို့၊ ပုံတောင်နိုင်မော်ကွန်း၊ ဝေဠုန်းစန္ဒာချီ ရတုတို့ကို အလေ့လာခံအဖြစ် သတ်မှတ်ပါသည်။ စကားတန်ဆာဆင်မှု၏ သဘောသဘာဝနှင့် စကားတန်ဆာဆင်ဖန်တီးဖွဲ့ဆိုပုံတို့ကို ဖော်ထုတ် တင်ပြ လိုသော ရည်ရွယ်ချက် ဖြစ်ပါသည်။ ဤစာတမ်းတွင် အခန်း(၁) ကဗျာ ဟူသည်၊ အခန်း(၂) စကားတန်ဆာဆင်မှု၏သဘောသဘာဝ၊ အခန်း(၃) မြန်မာကဗျာများမှ စကားတန်ဆာဆင်မှု လေ့လာချက်ကို ဖော်ထုတ်တင်ပြ ထားပါသည်။ မြန်မာကဗျာများမှ စကားတန်ဆာဆင်မှု ဖန်တီးဖွဲ့ဆိုပုံများသည် မြန်မာကဗျာများ၏ တန်ဖိုးကိုမြင့်မားစေသော ဖန်တီးဖွဲ့ဆိုထားသော စာပေ အနုပညာတစ်ရပ်ဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရှိရပါသည်။ ကဗျာများမှ စကားတန်ဆာ ဆင်မှုကို လေ့လာသူတို့အတွက် အထောက်အကူပြုပြီး အကျိုးရှိစေနိုင်ပါသည်။

နိဒါန်း

မြန်မာကဗျာများမှ စကားတန်ဆာဆင်မှု လေ့လာချက်စာတမ်းကို တင်ပြရာ၌ မြန်မာကဗျာများ ဆိုသည်မှာ ခေတ်အဆက်ဆက် ပေါ်ပေါက်ထွန်းကားခဲ့သော ပျို့၊ မော်ကွန်း၊ ရတု၊ ဧချင်း၊ တောလား စသည့် လင်္ကာများနှင့် ဘောလယ်၊ သဖြန်၊ ဟန်ချင်း၊ ဒုံးချင်း စသည့် သီချင်းများကို ဆိုလိုပါသည်။ ထိုမြန်မာကဗျာများမှ ပျို့၊ မော်ကွန်း၊ ရတု ကဗျာ(၃)မျိုးကိုသာ နယ်ပယ်သတ်မှတ် လေ့လာထားပါသည်။ ခေတ်အလိုက် ပိုင်းခြားလေ့လာတင်ပြခြင်း မပြုဘဲ အင်းဝခေတ်စာဆို ရှင်မဟာရဋ္ဌသာရ၏ ဘူရိဒတ်လင်္ကာကြီးနှင့် ဘူရိဒတ်ဇာတ်ပေါင်းခန်းပျို့၊ ပုံတောင်နိုင်မော်ကွန်း၊ တောင်ငူခေတ်စာဆို တွင်းသင်းမင်းကြီး၏ မုဒုလက္ခဏပျို့နှင့် ကုန်းဘောင်ခေတ်စာဆို လက်ဝဲသုန္ဒရအမတ်ကြီး၏ ဝေဠုန်းစန္ဒာချီ ပိုဒ်စုံရတုတို့ကို အလေ့လာခံအဖြစ် သတ်မှတ် လေ့လာ တင်ပြထားပါသည်။ မြန်မာကဗျာများမှ စကားတန်ဆာဆင်ဖန်တီးမှု (သဒ္ဒါလင်္ကာရ)တန်ဖိုးကို ဖော်ထုတ်တင်ပြလိုသော ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် လေ့လာတင်ပြထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့ စကားတန်ဆာဆင်မှုကို လေ့လာတင်ပြရာ၌ ဂုဏ်(၁၀)ပါးမှ ပသာဒဂုဏ်၊ သြဇဂုဏ်၊ မဓုရတာဂုဏ် (၃)ပါးကို ပိုင်းခြားလေ့လာတင်ပြထားပါသည်။

---

* ဒေါက်တာ၊ ကထိက၊ မြန်မာစာဌာန၊ မုံရွာတက္ကသိုလ်

၁။ ကဗျာဟူသည်

ကဗျာဟူသည့် အဆိုအမိန့်ကို ပညာရှိတို့က အမိပ္ပာယ်အမျိုးမျိုး ဖွင့်ဆိုခဲ့ကြပါသည်။ ဝေါဟာရလီနတ္ထဒီပနီကျမ်း၊ ကဗျာဗန္ဓသာရကျမ်းများ၌ ပညာရှိတို့ပစ္စည်း၊ ပညာရှိတို့ ဖွဲ့စီသီကုံးထားသော စာဟု ဆိုထားပါသည်။ ထို့ပြင် ကဗျာဟူသည့်သဘောကို လှသမိန်က–

> "ကဗျာ ဆိုသည်မှာ လေးနက်သာယာအောင် ဖွဲ့စပ်ထားသော စကားလုံးအစုပင် ဖြစ်သည်။ ကဗျာသည် စကားလုံးများကို ရွေးချယ်ဖွဲ့စပ်ထားသော စကားစုမျှပင် မဟုတ်ပေ။ စကားဟူသော ကာရန်စကားထပ်များ စနစ်တကျ ပါဝင်အောင်လည်း ဖွဲ့ထားသည်။ လေးနက်သော အတွေးအခေါ်များလည်း သွတ်သွင်းထားသည်။ တင်စားမှု ညဏ်ကစားမှုများလည်း ပါသည်။ စိတ်ဝင်စားစရာ အကြောင်းရပ်လည်း ပါရှိသည်။"[၁]

ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ထီလာစစ်သူက–

> "ကဗျာကောင်းမည်သည် နှလုံးသားမှ ယိုစီးလာသော စေတနာ၊ နှလုံးသားမှ စီမံဖန်တီးလိုက်သော စိတ်ကူး၊ နှလုံးသားမှ မြည်လိုက်သော စကားတို့ ကိန်းဝပ်ရာ စာမျိုး ဖြစ်သည်။"[၂]

ဟူ၍လည်းကောင်း၊

> "ကဗျာသည် (Tonal Art) ဟုခေါ်သော စကားအနုပညာ၊ သဒ္ဒ အနုပညာဖြစ်၍ ကဗျာကို ဘာသာပြန်လျှင် မူရင်းကို မီမည် မဟုတ်ပေ။"[၃]

ဟူ၍လည်းကောင်း အမျိုးမျိုးဖွင့်ဆိုကြပါသည်။ ခေတ်အဆက်ဆက် ပေါ်ပေါက်ထွန်းကားခဲ့သော ကဗျာများကို လေ့လာကြည့်လျှင် ခေတ်အခြေအနေအလိုက် အကြောင်းအရာ၊ ဖွဲ့စပ်မှုပုံသဏ္ဌာန်တို့ အမျိုးမျိုး ပြောင်းလဲပေါ်ပေါက် ထွန်းကားခဲ့သည်ကို တွေ့ရပါသည်။ မည်သို့ပင် ပြောင်းလဲပေါ်ပေါက်လာစေကာမူ ကဗျာဟူသည် စာဆို၏ စေတနာဖန်တီးမှုဖြစ်ပြီး စာဖတ်သူကို ခံစားမှုရသ၊ ဘဝအသိအမြင် ပေးစွမ်းနိုင်သော စာပေအနုပညာတစ်ရပ်ပင် ဖြစ်ပါသည်။

---

[၁] လှသမိန်၊ ၁၉၆၈၊ ၁၇။
[၂] ထီလာစစ်သူ၊ ၁၉၈၆၊ ၃၁၉။
[၃] ရုပ်ရှင်တေးကဗျာ၊ ၂၀၀၄၊ ၁၁၄။

၂။ စကားတန်ဆာဆင်မှု၏ သဘောသဘာဝ

စာပေအဖွဲ့အနွဲ့တို့ကို စကားအားဖြင့် တန်ဆာဆင်ခြင်း (သဒ္ဒါလင်္ကာရ)နှင့် အနက်အားဖြင့် တန်ဆာဆင်ခြင်း(အတ္ထာလင်္ကာရ)တို့ဖြင့် တန်ဆာဆင် ဖွဲ့ဆိုကြပါသည်။ စကားအားဖြင့် တန်ဆာဆင်ခြင်း ဆိုသည်မှာ အလင်္ကာတန်ဆာဆင်မှု သဒ္ဒါလင်္ကာရဖြစ်သည့် ဂုဏ်ဆယ်ပါးကို ဆိုလိုခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ စာပေအဖွဲ့အနွဲ့တို့၌ ထိုဂုဏ်(၁၀)ပါးတို့ဖြင့် တန်ဆာဆင်ဖွဲ့ဆိုထားပါက ပညာရှိတို့ လွန်စွာနှစ်သက်တန်ဖိုးထားကြပါသည်။ အပြစ်ဒေါသကင်းပြီး ဂုဏ်မြောက်လျှင် စကားအားဖြင့် တန်ဆာဆင်ခြင်းဖြစ်ပြီး စာပေ၏တန်ဖိုးကို ပို၍ကြီးမြင့်စေပါသည်။

အရေးအသား အစီအကုံး ကောင်းမြတ်ခြင်းဟူသော (သဒ္ဒါလင်္ကာ)ဖြစ်သည့် ဂုဏ်(၁၀)ပါး ရှိပါသည်။ ထိုဂုဏ်(၁၀)ပါးကို အလင်္ကာကျမ်းများ၌–

(၁) ပသာဒဂုဏ်

(၂) သြဇဂုဏ်

(၃) မဓုရတာဂုဏ်

(၄) သမတာဂုဏ်

(၅) သုခုမာလတာဂုဏ်

(၆) သိလေသဂုဏ်

(၇) ဥဒါရတာဂုဏ်

(၈) ကန္တိဂုဏ်

(၉) အတ္ထဗျတ္တိဂုဏ်

(၁၀) သမာဓိဂုဏ် တို့ဖြစ်သည် ဟူ၍ ပြဆိုထားပါသည်။

ဂုဏ်(၁၀)ပါးဖြစ်သည့် စကားတန်ဆာဆင်မှု (သဒ္ဒါလင်္ကာရ)နှင့် ပြည့်စုံသော စာပေတို့မှာ တိမ်မြုပ်ပျောက်ကွယ်ခြင်း မရှိဘဲ ခေတ်အဆက်ဆက် စာပေပညာရှင်တို့ လေးစားတန်ဖိုးထား အတုယူခြင်းကို ခံခဲ့ကြရပေသည်။

၃။ မြန်မာကဗျာများမှ စကားတန်ဆာဆင်မှု လေ့လာချက်

ခေတ်အဆက်ဆက်ပေါ်ပေါက်ခဲ့သော မြန်မာကဗျာများကို လေ့လာကြည့်လျှင် စာပေပညာရှင်တို့သည် ဖွဲ့ဆိုသီကုံးသော ကဗျာလင်္ကာတို့ကို(သဒ္ဒါလင်္ကာ) စကား

တန်ဆာတို့ဖြင့် တန်ဆာဆင် ဖွဲ့ဆိုခဲ့ကြသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ အင်းဝခေတ်တွင် ထင်ရှားပေါ်ပေါက်ခဲ့သော စာဆို ရှင်မဟာရဋ္ဌသာရ၏ ဘူရိဒတ်ဇာတ်နှင့် ဘူရိဒတ်ဇာတ်ပေါင်းခန်းပျို့သည် ဇာတ်ကြီး(၁၀)ဘွဲ့မှ ဆဋ္ဌမမြောက်ဇာတ်ဖြစ်သော ဘူရိဒတ္တဇာတကကို (သဒ္ဒါလင်္ကာရ)စကားတန်ဆာဆင်မှု၊ (အတ္ထာလင်္ကာရ) အနက်တန်ဆာဆင်မှုတို့ဖြင့် တန်ဆာဆင်ဖွဲ့ဆိုထားပါသည်။ ထို့အတူ ကုန်းဘောင်ခေတ်တွင် ထင်ရှားကျော်ကြားသော စာဆိုတွင်းသင်းမင်းကြီးသည်လည်း ဘုရားဟော ငါးရာ့ငါးဆယ်ဇာတ်တော်လာ ဧကနိပါတ်၊ ဣတ္ထိယဝဂ်မှ မုဒုလက္ခဏဇာတ်ကို ပိုဒ်ရေ (၉၇)ပိုဒ်ဖြင့် မုဒုလက္ခဏပျို့အဖြစ် ဖွဲ့ဆိုဖန်တီးရာ၌ စကားတန်ဆာဆင်မှုတို့ဖြင့် တန်ဆာဆင်ဖွဲ့ဆိုထားပါသည်။ မော်ကွန်းကဗျာတို့ကို လေ့လာရာ၌ အင်းဝခေတ်စာဆို ရှင်မဟာရဋ္ဌသာရ၏ ပုံတောင်နိုင်မော်ကွန်းတွင်လည်း သဒ္ဒါလင်္ကာရတို့ဖြင့် တန်ဆာဆင်ဖွဲ့ဆိုထားသည်။ ကုန်းဘောင်ခေတ်စာဆို လက်ဝဲသုန္ဒရအမတ်ကြီး၏ ဝေဿန်းစန္ဒာချို ပိုဒ်စုံရတုကဗျာတွင်လည်း စကားတန်ဆာဆင်မှုတို့ဖြင့် ဖွဲ့ဆိုထားသည်ကို နှစ်သက်ဖွယ် လေ့လာတွေ့ရှိရပါသည်။ ထိုခေတ်အဆက်ဆက် ပညာရှင်တို့ ဖွဲ့ဆိုခဲ့ကြသော ပျို့၊ မော်ကွန်း၊ ရတုကဗျာတို့မှ သဒ္ဒါလင်္ကာရ တန်ဆာဆင်မှုများဖြစ်သည့် (ပသာဒဂုဏ်၊ ဩဇဂုဏ်၊ မဓုရတာဂုဏ် တို့ကို လေ့လာတင်ပြပါမည်။)

၃၊ ၁။ ပသာဒဂုဏ်

'ပသာဒ' ဟူသော ဝေါဟာရသည် ပါဠိဘာသာစကားမှ ဆင်းသက်လာပြီး ကြည်ခြင်း၊ အကြည်၊ ကြည်ညိုခြင်း ဟူသော အနက်အဓိပ္ပါယ်ရပါသည်။ မြန်မာအဘိဓာန်တွင် ပသာဒဂုဏ်၏အနက်ကို–

> "ပသာဒဂုဏ်/ပသာဒါ့ဂုန်/ န(စာပေ)စာပေအရေးအသား၊ အထား
> အသို၊ ရှင်းလင်းပြတ်သားသော ဂုဏ်"[၁]

ဟူ၍ ဖွင့်ဆိုထားပါသည်။ အလင်္ကာကျမ်းများကို ရေးသားပြုစုခဲ့သော ပညာရှင်အသီးသီးကလည်း ပသာဒဂုဏ်၏သဘောကို ဖွင့်ဆိုရှင်းလင်းခဲ့ကြပါသည်။

အလင်္ကာနိသျတွင်–

> "ယာပဒါဝလိ၊ အကြင်အဘွဲ့၌၊ ပါသော၊ ပုဒ်အစဉ်သည်၊ အနုရာ
> ဟိတ၊ သမ္ဗန္ဓသုဘဂါ၊ စပ်သင့်သော ပုဒ်ချင်းအနီး၌ ထား၍
> စပ်ခြင်းဖြင့် တင့်တယ်၏။ သုပသိဒ္ဓါဘိဓေယျာ၊ အလွန်ထင်ရှား

---

[၁] မြန်မာစာအဖွဲ့၊ ၁၉၉၁၊ ၁၈၁။

> သိသာသော၊ အနက်ရှိ၏၊ အယံ၊ ဤပုဒ်အစဉ်သည်၊ ပသာဒ၊
> ဖွဲ့စီကုံးအပ်သော အဖွဲ့၏ ကြည်ညိုဖွယ်ဖြစ်သော ပသာဒဂုဏ်ကို
> ဇနယေ ဖြစ်စေနိုင်၏ ”[၁]

ဟူ၍ မိန့်ဆိုထားသည်။ စပ်သင့်သည့်ပုဒ်ခြင်း နီးစပ်စွာထားဖွဲ့ခြင်း၊ သိသာထင်ရှားသော အနက်ရှိခြင်းဖြင့် ကြည်ညိုဖွယ်ဖြစ်ပြီး၊ ပသာဒဂုဏ်မြောက်သည်ဟု ဖွင့်ဆိုထားပါသည်။ ဤအချက်ကို အရှင်ကုမာရကလည်း–

(က) စပ်ရမည့်ပုဒ်ခြင်း နီးကပ်စွာထားခြင်း

(ခ) ပေါ်လွင်ထင်ရှားသော အနက်ရှိခြင်း[၂]

ဟူသော အင်္ဂါနှစ်ပါးနှင့်ပြည့်စုံသော အဖွဲ့သည် ကြည်လင်ဖွယ်ရှိသော အဖွဲ့မည်၏။ ပသာဒဂုဏ်ရောက်၏ ဟူ၍ဖွင့်ဆိုခဲ့ပါသည်။ ထို့ပြင် ပသာဒဂုဏ်မြောက်ရန် ဒေါသတို့ လွတ်ရန်လိုအပ်ကြောင်းကိုလည်း–

> “စပ်ရမည့်ပုဒ်တို့ကို ရှုပ်ရှုပ်ပွေပွေထားအပ်သော ဗျာကိဏ္ဏဒေါသ၊
> အသိခက်အောင် (စကားနည်း၍ လူများ အလွယ်တကူ မသိ
> နိုင်သော ပုဒ်တို့ဖြင့်) ရေးသားအပ်သော ကိလိဋ္ဌဒေါသတို့မှ
> လွန်မြောက်၍ ပသာဒဂုဏ်ရောက်၏ ”[၃]

ဟု ဆိုခဲ့ပါသည်။ ရှုပ်ထွေးသော အပြစ်၊ အသိခက်သော အပြစ်တို့လွတ်လျှင် ပသာဒဂုဏ်မြောက်သည်ဟု ဆိုပါသည်။

ကဗျာလင်္ကာဖွဲ့ဆိုမှုတွင် သဒ္ဒါလင်္ကာရ၊ အတ္ထာလင်္ကာရဟု ဆိုသော အလင်္ကာ တန်ဆာဆင်မှုသည်လည်း အရေးပါလှသည်။ ထိုသဒ္ဒါလင်္ကာရ စကားတန်ဆာဆင်မှုတွင် တစ်ပါးအပါအဝင်ဖြစ်သည့် ပသာဒဂုဏ်မြောက်အဖွဲ့သည် စာပေပညာရှင်တို့သာ ကျွမ်းကျင်နှံ့စပ်သော စာပေအနုပညာ ဖန်တီးမှုတစ်ရပ် ဖြစ်သည်။ ပျို့ကဗျာလင်္ကာတို့ကို ရေးဖွဲ့ရာတွင် စာဆိုတို့သည် မိမိတို့တွေ့ကြုံခံစားမှုများကို အခြေခံပြီး ဉာဏ်ပညာအဖွဲ့စွမ်းရည်ဖြင့် လှပဝေဆာအောင် တန်ဆာဆင် မွမ်းမံဖွဲ့ဆိုခဲ့ကြသည်။

အင်းဝခေတ်စာဆို ရှင်မဟာရဋ္ဌသာရ၏ ဘူရိဒတ်လင်္ကာကြီးနှင့် ဘူရိဒတ်ဇာတ်ပေါင်းခန်းပျို့၌ စာဆိုသည် ဘုရားဟော အဋ္ဌကထာလာဇာတ်ကြောင်းကို ပျို့အသွင်ဖြင့် ဖွဲ့ဆိုရာတွင် စပ်ဟပ်သင့်သော ပုဒ်ချင်း နီးကပ်စွာထား၍ ဖွဲ့ဆိုခြင်း၊ သိသာထင်ရှား

---

[၁] ဘိုးလှိုင်၊ ဦး (ယောမြို့စာမင်း–)၊ ၁၉၃၇၊ ၁၄၂။

[၂] ကုမာရ၊ အရှင်၊ ၂၀၀၀၊ ၁၅၁။

[၃] ကုမာရ၊ အရှင်၊ ၂၀၀၀၊ ၁၅၂။

ပေါ်လွင်သော အနက်ရှိသည့်ပုဒ်တို့ဖြင့် ဖွဲ့ဆိုခြင်းကြောင့် ပသာဒဂုဏ်မြောက်ပြီး နှစ်သက်ဖွယ်ဖြစ်စေသည်ကို တွေ့ရပါသည်။

ဘုရားလောင်း ဘူရိဒတ်နဂါးမင်းသည် ခမည်းတော် ဓတရဋ္ဌနဂါးမင်းနှင့် မယ်တော် သမုဒ္ဒဇာတို့အား ခွင့်ပန်ကာ ဥပုသ်သီတင်းဆောက်တည်ပုံကို ဖွဲ့ဆိုရာ၌–

> "ဘနက်ကျော်နှင့် မယ်တော်လိုတူ၊ ကောင်းစွာဟူ၍၊ ချစ်သူ မြတ်လေး၊ အခွင့်ပေးမှ၊ အရေးမြင်ဟန်၊ ဆိုတုံပြန်သည်၊ သားမွန် သီတင်း၊ သုံးလိုလျှင်းသော်၊ လွင်ကျင်းတပါး၊ လူ့မြေခြားသို့၊ မသွားလေဘဲ၊ မကွဲစုံပေါင်း၊ တွင်လည်းကောင်းလျှင်၊ ကိန်းအောင်း နေတန်၊ ဗိမာန်သာစွာ၊ ဆိတ်ငြိမ်ရာနှိုက်၊ ပညာဓိက၊ ဝီရိယနှင့်၊ သီလကောင်းတော၊ ဆောက်တည်လေလော၊ မကွေရန်ဘက်၊ ဂဠုန် ငှက်ကြောင့်၊ ထွက်၍ပြင်ပ၊ သွင်းချေကလျှင်၊ ထိုမျှနဂါး၊ ဘေးရန် များဟု၊ ကြောင်းလျားစေ့စုံ၊ ဆိုလတ်တုံသည်"[၁]

ဟူ၍လည်းကောင်း၊

> "မိဘစကား၊ ဤသို့ကြားသော်၊ မမှားမယွင်း၊ မြော်တင်း ရှေးရှောင်း၊ ဘုရားလောင်းလည်း၊ ကောင်း၏ဟူသည်၊ မှတ်ယုံ ကြည်၏၊ ထိုပြည်၌ပင်၊ ထွက်ဝင်မသွား၊ မကြားလူသံ၊ ဆိတ်ညံ နှစ်လို၊ မင်းတို့ပျော်ရာ၊ ဥယျာဉ်သာဝယ်၊ သည်းစွာကြိုးကုတ်၊ ခွန်အားထုတ်၍၊ ဥပုသ်သီတင်း၊ ဆောက်တည်ခြင်းဖြင့်၊ သန့်ရှင်း ကိုယ်လက်၊ စင်ကြယ်လျက်လျှင်၊ ငြိမ်သက်ညှိုးညှိုး၊ ဗြဟ္မာ မျိုးသို့၊ နှုတ်ထိုးမလှုပ်၊ စိတ်ကိုချုပ်၍၊ အရှုပ်မျှဉ်းမျှဉ်း၊ ကိုယ်ကို ညှင်းလျက်၊ ထိုင်မျဉ်းမိန်းမိန်းနေသတည်း"[၂]

ဟူ၍လည်းကောင်း ဖွဲ့ဆိုခဲ့ပါသည်။

'ဘနက်ကျော်နှင့်၊ မယ်တော်လိုတူ၊ ကောင်းစွာဟူ၍၊ ချစ်သူမြတ်လေး' ဟူသော နာမ်ပုဒ်ကို 'အခွင့်ပေးမှ' ဟူသော ကြိယာပုဒ်၊ 'အရေးမြင်ဟန်၊ ဆိုတုံ ပြန်သည်' ဟူသော ကြိယာပုဒ်တို့ကို ကပ်လျှက်ရှိသောကြောင့် ဖခမည်းတော်၊ မယ်တော်တို့ စိတ်သဘောတူညီစွာ ခွင့်ပေးပုံ၊ သားတော် ဘူရိဒတ်အား ရှေ့ရေး မျှော်တွေးကာ ပူပန်မှာကြားပုံတို့ကို ရှင်းလင်းစွာ သိမြင်လာစေပါသည်။ 'သားမွန်

---

[၁] ရဋ္ဌသာရ၊ ရှင်မဟာ၊ ၁၉၆၄၊ ၁၀၇။
[၂] ရဋ္ဌသာရ၊ ရှင်မဟာ၊ ၁၉၆၄၊ ၁၀၇။

သီတင်း၊ သုံးလိုလျှင်းသော်' ဟူသောပုဒ်ကို 'လွင်ကျင်းတပါး၊ လူ့မြေခြားသို့' ဟူသော နေရာပြပုဒ်၊ 'မသွားလေဘဲ' ဟူသော အငြင်းကြိယာပုဒ်တို့ကို ကပ်လျက်ထားသော ကြောင့်လည်းကောင်း၊ 'ဗိမာန်သာစွာ၊ ဆိတ်ငြိမ်ရာ၌' ဟူသော နေရာပြပုဒ်ကို 'ပညာ ဓိက၊ ဝီရိယနှင့်၊ သီလကောင်းတော၊ ဆောက်တည်လေလော' ဟူသော ကြိယာပုဒ်ဖြင့် နီးကပ်စွာထားခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း၊ လူ့ပြည်သို့မသွားဘဲ သာယာလှစွာသော ဥယျာဉ်၌သာ သီလဆောက်တည်ရန် စိတ်ပူပန်မှာကြားပုံတို့မှာ ရှင်းလင်းစွာ ပေါ်လွင် လာရပါသည်။

ထို့ပြင် 'မိဘစကား' ဟူသော နာမ်ပုဒ်ကို 'ဤသို့ကြားသော်' ကြိယာပုဒ်ဖြင့် ကပ်ထားခြင်း၊ 'ဘုရားလောင်းလည်း' ဟူသော နာမ်ပုဒ်ကို 'ကောင်း၏ဟူသည်၊ မှတ်ယုံကြည်၏' ဟူသော ကြိယာပုဒ်ဖြင့် ကပ်ထားခြင်း၊ 'ထိုပြည်၌ပင်' ဟူသော နေရာပြပုဒ်ကို 'ထွက်ဝင်မသွား' ဟူသော ကြိယာပုဒ်ဖြင့်ကပ်ထားခြင်း၊ 'မကြားလူသံ၊ ဆိတ်ညံနှစ်လို၊ မင်းတို့ပျော်ရာ' ဟူသော နာမဝိသေသနပုဒ်ကို 'ဥယျာဉ်သာဝယ်' ဟူသော နာမ်ပုဒ်ဖြင့် ကပ်ထားခြင်း၊ 'သည်းစွာကြိုးကုတ်၊ ခွန်အားထုတ်၍' ဟူသော ကြိယာဝိသေသနပုဒ်ကို 'ဥပုသ်သီတင်း၊ ဆောက်တည်ခြင်းဖြင့်' ဟူသော ကြိယာပုဒ်ဖြင့် ကပ်ထားခြင်းတို့ကြောင့် ဘုရားလောင်း ဘူရိဒတ်သည် မိဘစကားနားထောင်ကာ လူ့ရပ်ရွာ မသွားဘဲ ဆိတ်ညံသော ဥယျာဉ်၌ သီလဆောက်တည်အားထုတ်ပုံကို အထင်းသား တွေ့မြင်ရပါသည်။ ပုဒ်အထားအသို ရှုပ်ထွေးခြင်းဟူသော ဗျာကိဏ္ဏဒေါသ၊ အနက် အသိခက်သော ကိလိဋ္ဌဒေါသတို့မှ ကင်းလွတ်ပြီး စပ်ဖွဲ့ရမည့် ပုဒ်ခြင်း နီးကပ်စွာ ထားခြင်း၊ ပေါ်လွင်ထင်ရှားခြင်း ဟူသော ပသာဒဂုဏ်မြောက်သော အဖွဲ့ဖြစ်ကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိရပါသည်။

ကုန်းဘောင်ခေတ်စာဆို တွင်းသင်းမင်းကြီး ဦးထွန်းညို၏ မုဒုလက္ခဏပျို့ တွင်လည်း ပသာဒဂုဏ်မြောက်အဖွဲ့များဖြင့် တန်ဆာဆင်ဖွဲ့ဆိုထားသည်ကို လေ့လာ တွေ့ရှိရပါသည်။ စာဆိုသည် ဘုရားဟော အဋ္ဌကထာလာဇာတ်ကြောင်းကို စာဆို၏ အသိအမြင်စေတနာတို့ဖြင့် ပေါင်းစပ်၍ ပျို့အသွင်ဖွဲ့ဆိုရာတွင် စပ်ဟပ်သင့်သော ပုဒ်ချင်း နီးကပ်စွာထား၍ဖွဲ့ဆိုခြင်း သိသာထင်ရှားသော အနက်အဓိပ္ပာယ်ရှိသည့် ပုဒ်တို့ဖြင့် ဖွဲ့ဆိုခြင်းတို့ကြောင့် စာဖတ်ပရိသတ်တို့ နှစ်သက်ဖွယ် ဖြစ်စေသည်။

ဘုရားလောင်းရသေ့ကြီး တောမြိုင်မှီးရာမှ ချဉ်ဆားလို၍ ဗာရာဏသီပြည်သို့ ဈာန်ဖြင့် ကြွလာပုံ၊ ဆွမ်းခံကြွစဉ် မင်းကြီးမြင်တော်မူ၍ ကြည်ညိုတော်မူပုံတို့ကို–

"သားရဲပျော်ပါး၊ စုံမြိုင်ဖျားမှ၊ ချဉ်ဆားမှီးချင်၊ ထက်ကောင်းကင်သို့၊
ငှက်သွင်ပျံသုန်၊ လေကြောင်းစုန်၍၊ ဈာန်ဟုန်ခက်သိုင်း၊

တိမ်ညွန့်ပိုင်းကို၊ ဒိုင်းဒိုင်းတိုးလွှား၊ တန်ခိုးအားနှင့်၊ ရှစ်ပါး
ပရိက္ခရာ၊ စုံညီစွာလျှင်၊ ဗာရာဏသီ၊ နဒီမြစ်ချုပ်၊ ပုရုတ္တမ၊
သာလှပြောစည်၊ ရွှေပြည်ဝင်နီး၊ ရောက်လေပြီးသော်၊ မငြိုးပျော်မှတ်၊
ဝေဟာလတ်မှ၊ မခတ်လေချောက်၊ လဲဝါပေါက်သို့၊ သာလျောက်
မွေ့ညက်၊ မြေသို့သက်၍၊ သားငှက်တကား၊ ပျော်မြူးရာသား၊
မာလာပွင့်ကြိုင်၊ ရိပ်မြိုင်မြိုင်နှင့်၊ သီးခိုင်စုံလင်၊ ဥယျာဉ်ခွင်သို့၊
ပန်းပင်ဖြေဖြေ၊ ဝင်တိုးလေလျက်၊ တစ်ရက်မိုးယံ၊ ရွှင်နိုးစံမှ၊
ဆွမ်းခံချိန်သင့်၊ ခါရောက်လင့်သော်၊ လှတင့်လှတယ်၊ ရှုဘွယ်
အံ့လောက်၊ သစ်ခေါက်နီးမြန်း၊ လျှော်သင်္ကန်းကို၊ အဝန်းညီရစ်၊
သပ္ပါယ်လှစ်၍၊ စံနစ်မပြေ၊ သစ်နက်ရေလည်း၊ မြဲနေလှဆုံး၊
ဘယ်ပုခုံး၌၊ ညွတ်ရုံးကြည်လင်၊ လွှားကာတင်လျက်၊ ဆံမျှင်ခွေရစ်၊
ပတ်ထုံးကျစ်၍၊ မြသစ်ညိုမြိုက်၊ သပိတ်ပိုက်၍၊ ရှုငိုက်မျက်နှာ၊
ဘယ်ညာမခိုင်း၊ ကသိဏ်းမပြုး၊ ဈာန်မဖြူးတည့်၊ စူးစူးလမ်းခွင်၊
ရွှေပြည်ဝင်သော်၊ နတ်ရှင်ကြငှာန်း၊ လေသာနန်းက၊ လှစ်တွန်း
ဖွင့်မြော်၊ ရှုမိမြော်သည်၊ စိတ်တော်ဆွတ်မျှကြည်ဖြူတည်း”[၁]

ဟူ၍ ဖွဲ့ဆိုခဲ့သည်။ ဤအဖွဲ့တွင် စပ်သင့်သော ပုဒ်ချင်းနီးကပ်စွာထား၍ ဖွဲ့ဆိုထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ ရသေ့ကြီးကြွလာသော ထွက်ခွာရာပြပုဒ် ‘သားရဲပျော်ပါး၊ စုံမြိုင်ဖျားမှ’ နှင့် ရှေ့ရှုရာပြပုဒ် ‘ထက်ကောင်းကင်သို့’ ကို နီးကပ်စွာထားခြင်း၊ ‘ရွှေပြည်ဝင်ရောက်သည်’ ကြိယာပုဒ်ကို နီးကပ်စွာထားခြင်း၊ မြေသို့သက်ဆင်းပုံကို ဖွဲ့ဆိုရာ၌လည်း ‘သာလျောက်မွေ့ညက်’ ဟူသော ကြိယာဝိသေသနပုဒ်နှင့် ‘သက်’ ဟူသော ကြိယာပုဒ်ကို နီးစပ်စွာထားခြင်း၊ အပြုခံရသော ကံပုဒ် လျှော်သင်္ကန်းနှင့် ပြုလုပ်ပုံ ‘အဝန်းညီရစ်၊ သပ္ပာယ်လှစ်’ ဟူသော ကြိယာပုဒ်ဖြင့် နီးစပ်စွာထားခြင်း၊ လေသာနန်းက ကြည့်မျှော်ပုံဖွဲ့ရာ၌ ‘နတ်ရှင်ကြငှာန်း’ ဟူသော ကတ္တားပုဒ်၊ ‘လေသာနန်းက’ ဟူသော နေရာပြပုဒ်၊ ‘လှစ်တွန်းဖွင့်မြော်၊ ရှုမိမြော်’ ဟူသော ကြိယာပုဒ်တို့ကို နီးကပ်စွာထား၍ ဖွဲ့ဆိုထားပါသည်။ ထိုအဖွဲ့တို့သည် ချဉ်ဆားမှိဝဲရန် ရသေ့ကြီးဈာန်ဖြင့် ကြွလာပုံ၊ ဗာရာဏသီပြည်ရှိ ဥယျာဉ်တွင် သီတင်းသုံးပြီး ဆွမ်းခံကြွတော်မူပုံ၊ ဗာရာဏသီမင်းကြီးသည် လေသာပြူတင်းမှ မြင်တွေ့ပြီး ကြည်ညိုပုံတို့ကို အသိမခက်၊ အနက်မရှုပ်ဘဲ ဆိုလိုရင်းကို လွယ်ကူရှင်းလင်းစွာ သိစေနိုင်ပါသည်။ အပြစ်ဒေါသကင်းပြီး ပသာဒဂုဏ်မြောက်သောအဖွဲ့ ဖြစ်သည်။

[၁] ထွန်းညို၊ ဦး(တွင်းသင်းမင်းကြီး)၊ ၁၉၆၃၊ ၂၃။

၃၊ ၂။ ဩဇဂုဏ်၏အနက်ကို

'အကျယ်ကို အကျဉ်း၊ အကျဉ်းကို အကျယ် အနှစ်ဖြည့်ရေးသားထားသော ဂုဏ်' ဟူ၍ ဖွင့်ဆိုထားပါသည်။ ဤအချက်ကို အလင်္ကာပန်းကုံးတွင်လည်း–

> "ပုဒ်တို့ကို ဝိဘတ်ချေရန် ချုံးချဉ်စပ်ဟပ်ထားခြင်းကို သမာသ်ဟုခေါ်သည်။ ထိုသမာသ်များပြားခြင်းသည်ပင် သဒ္ဒဩဇဂုဏ်မည်၏ အတ္ထဩဇဂုဏ် အချုပ်အားဖြင့် (က) အကျယ်ကို အကျဉ်းချုံးသော သမာသအတ္ထဩဇဂုဏ် (ခ) အကျဉ်းကို အကျယ်ချဲ့သော ဗျာသ အတ္ထဩဇဂုဏ်ဟု နှစ်မျိုး ရှိသည်။"[၁]

ဟူ၍ ဆိုခဲ့ပါသည်။ စာဆို ရှင်မဟာရဋ္ဌသာရသည် ဘူရိဒတ်လင်္ကာကြီးကို ဖွဲ့ဆိုရာတွင် ဩဇဂုဏ်မြောက်အဖွဲ့များဖြင့် နှစ်သက်ဖွယ် ဖန်တီးဖွဲ့ဆိုထားပါသည်။ နဂါးပြည်သို့ ရောက်သွားသော စူဠလိပ်သည် နဂါးမင်းတေရဋ္ဌအား မိမိသည် ဗြဟ္မဒတ်မင်း၏ တမန်တော်ဖြစ်ကြောင်း ပြောဆိုခဲ့သည်။ ဤသည်ကို တေရဋ္ဌနဂါးမင်းက လိပ်အသွင်ကိုကြည့်၍ တမန်တော်အဖြစ် မစေတန်ရာဟု မိန့်ခဲ့သည်။ စူဠလိပ်က ငယ်သည် ကြီးသည်မရှိ အမှုကိစ္စပြီးစီးရန်သာ အဓိကဖြစ်ပြီး တမန်တော်ဖြစ်ကြောင်း ပြောကြားခဲ့ပုံကို စာဆိုက–

> "ကြီးမြင့်သသူ၊ ငယ်သားလူဟု၊ ဟူစလှည့်ကာ၊ ပမာမဟုတ်၊ နံ့စုတ်ငှက်လျက်၊ အကြံ့နက်၍၊ ကိုယ်လက်ကြီးဆန်း၊ မိုက်စွာလွန်းသည်၊ သွန်းသွန်းစွယ်ရောက်၊ တောဆင်ပေါက်ကို၊ မလောက်မလား၊ ပညာအားဖြင့်၊ ကျားကားအသေ၊ သတ်နိုင်လေဟု၊ ဆိုထွေစဉ်လျား၊ ထုံးစံကြားသည်။"[၂]

ဟူ၍ ဖွဲ့ဆိုဖန်တီးခဲ့ပါသည်။ ဘုရားဟော ၅၅၀ဇာတ်၊ ပိဋကနိပါတ်၊ မဏိဟုတ္တာလဝဂ်၊ လဋုကိကဇာတ်ကို ပျို့တွင်အကျဉ်းချုံး၍ ထည့်သွင်းဖွဲ့ဆိုခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ မူလဇာတက အဋ္ဌကထာတွင် 'တမန်တို့မည်သည်ကား၊ ထန်းပင်အတိုင်း အရှည်ရှိကုန်သည် ဖြစ်ရာသလော၊ သွားလေရာအရပ်၌ အမှုကိစ္စပြီးစေနိုင်ခြင်းသာလျှင် အတိုင်းအရှည်တည်း' ဟူ၍ဆိုခဲ့သည်ကို ပညာဉာဏ်ကြီးသော နံပြည်စုတ်ငှက်က ခွန်အားကြီးသော တောဆင်ရိုင်းကိုပင် အနိုင်ယူခဲ့သည့် ၅၅၀ ဇာတ်တော်ကို အကျဉ်းချုံး၍ ပို၍ထင်ရှားအောင် ဖန်တီး

---

[၁] ကုမာရ၊ အရှင်၊ ၂၀၀၀၊ ၁၅၆။

[၂] ရဋ္ဌသာရ၊ ရှင်မဟာ၊ ၁၉၆၄၊ (၁၀၁)။

ခဲ့သည်မှာ ကျယ်သောအနက်ကို အကျဉ်းချုံးဖွဲ့ဆိုနိုင်သော ဩဇာဂုဏ်မြောက် အဖွဲ့စွမ်းရည် ဖြစ်ပါသည်။

ထို့ပြင် စာဆိုရှင်မဟာရဋ္ဌသာရသည် ဘူရိဒတ်လင်္ကာကြီးတွင် အကျဉ်းကို အကျယ်ချဲ့ဖွဲ့ဆိုသော ဩဇဂုဏ်မြောက်အဖွဲ့များစွာဖြင့်လည်း တန်ဆာဆင်ခဲ့ကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ ဘူရိဒတ်လင်္ကာကြီးတွင် တေရဋ္ဌနဂါးမင်း စိုးစံသော နဂါးပြည်မှ နဂါးတို့၏ဇာတိမျိုးနွယ်၊ နဂါးတို့စံလျော်ရာ ဗိမာန်၏ခမ်းနားပုံ၊ နဂါးတို့၏ ဘုန်းတန်ခိုးကြီးပုံ၊ နဂါးတို့၏အဆင်းသဏ္ဌာန်ကို အကျယ်ချဲ့၍ ဖွဲ့ဆိုခဲ့ပါသည်။ မူလဘုရားဟော အဋ္ဌကထာ၌ 'သာဓိ၊ အရှင်၊ အဟံ၊ ငါကား၊ နာဂမာဏဝိကာ၊ နဂါးမတည်း' [၁] ဟူ၍သာ ပါရှိသော်လည်း ဘူရိဒတ်လင်္ကာကြီး၌–

"နဂါးရေမျိုး၊ ရှေးကောင်းကျိုးဖြင့်၊ မြေလျှိုးပျံသန်း၊ ဝန်းဝန်း
ပတ်လည် စက်ခြည်အလား၊ ခွန်အားလျှင်သန်၊ မြားသို့ကွန်လျက်"[၂]

ဟူ၍ လည်းကောင်း၊

"ညက်စင်ပြာကြည်၊ ချည်းချည်းသွယ်သွယ်၊ ရှိရွယ်တအုပ်၊
နတ်ရုပ်အလား ထွားရရားသား၊ နဂါးသမီး၊ ညီးရရီးလည်း"[၃]

ဟူ၍လည်းကောင်း ချဲ့ထွင်မွမ်းမံဖွဲ့ဆိုခဲ့သည်မှာ အတုယူဖွယ် ဖြစ်ပါသည်။ နဂါးမင်းနှင့်တကွ နဂါးပြည်ကြီး၏ စည်ကားလှပုံ၊ ခမ်းနားလှပုံတို့ကို အထင်းသားတွေ့ရပြီး၊ ဇာတ်လမ်းကို ပို၍အားကောင်းလာစေသော ဩဇဂုဏ်ဖန်တီးမှု ဖြစ်ပါသည်။

ကုန်းဘောင်ခေတ်စာဆို တွင်းသင်းမင်းကြီးသည်လည်း ၅၅၀နိပါတ်တော်လာ ဧကနိပါတ် ဣတ္ထိဝဂ်မှ မုဒုလက္ခဏဇာတ်ကို ပျို့အသွင်ဖန်တီးဖွဲ့ဆိုရာတွင် မူလအဋ္ဌကထာလာ အကြောင်းအရာတို့ကို အကျယ်ဖြန့်၍လည်းကောင်း၊ ဇာတ်နိပါတ်တော် အကြောင်းအရာတို့ကို သာဓကဆောင်တင်ပြရာတွင် ရှည်လျားသောဇာတ်ကြောင်းကို အကျဉ်းချုံး၍လည်းကောင်း ဖန်တီးဖွဲ့ဆိုခဲ့ပါသည်။

မုဒုလက္ခဏဇာတကအဋ္ဌကထာ၌ ဘုရားလောင်းရသေ့ သတိသံဝေဂပြန်ရသော အခန်းကို–

"ရသေ့သည် ထိုအခါသတိရ၍ ဤမျှလောက် ကာလပတ်လုံး
မိုက်မဲခြင်းသည် ပြုတတ်ကုန်၏"[၄]

---

[၁] ဒန့်တိုင်ဆရာတော်၊ မ–၁၂၆၈၊ ၁၀၆။
[၂] ရဋ္ဌသာရ၊ ရှင်မဟာ၊ ၁၉၆၄၊ ၃၆။
[၃] ရဋ္ဌသာရ၊ ရှင်မဟာ၊ ၁၉၆၄၊ ၃၇။
[၄] ဗုဒ္ဓဃောသ၊ ရှင်မဟာ၊ ၁၉၅၉၊ ၃၂၃။

ဟူ၍သာပါရှိပါသည်။ ထိုသို့ တရားသံဝေဂရခန်းကို စာဆိုက ဖွဲ့ဆိုရာ၌ ဘုရားဟောငါးရာ့ငါးဆယ်နိပါတ်တော်လာ အခြားဇာတ်တော်များကိုမှီး၍ မိန်းမတို့၏အပြစ်တို့ကို ထည့်သွင်းကာ သုတဖြစ်ဖွယ် ဖွဲ့ဆိုထားသည်။ ပျို့ပိုဒ်ရေ (၆၈)၌–

> "သမုဒ္ဒရာ၊ ဗလဝါနှင့် သီဒါခုနှစ်၊ တောင်တိရစ်သား၊ ပွင့်သစ်
> နီကျော၊ လက်ပံတောဝယ်၊ သဘောဖြောင့်ဖြောင့်၊ ဂဠုန်စောင့်လျက်၊
> ပြစ်နှောင့်ယှက်ထွေး၊ ပျက်တုံသေးရှင့်၊ ရစ်မေးရစ်လည်၊ လူတို့
> ပြည်ဝယ်၊ တော်မည်ခဲမော၊ မြစ်နှင့်တောသို့၊ သဘောကောက်ကျစ်၊
> ထင်ယောင်ဖြစ်သို့၊ ကျင့်ညစ်စာရ၊ စလနတုံ၊ ဆမတော်မြောက်၊
> ကွယ်ရာရောက်က၊ လှဲဖောက်ရောရ၊ မကောင်းမှုကို၊ ပြုစမြဲပင်၊
> မင်းကိုစင်လျက် မကြင်မချစ်၊ မနှစ်သက်ရာ၊ အာသာဆက်ဆံ၊
> ငခြေဆွံ့နှင့်၊ ရည်ငံချစ်မြူ၊ နန်းမသူလျှင်၊ စိတ်တူကိုယ်ပူး၊
> ပျော်လေဖူး၏၊ ငါးဦးညီနောင်၊ မင်းသားမောင်တို့၊ ပျော်အောင်
> သို့ဘက်၊ ဖျော်ဖြေလျက်လည်း၊ ပြာညက်ညိုမြ၊ မယ်လှလှလျှင်၊
> နေ့ညကပ်စွဲ၊ ခြေရင်းမြဲသား၊ အထဲစေသုံး၊ ကျွန်ငကုန်းနှင့်
> ချစ်နှုန်းစူးစူး၊ ပျော်ကြမြူး၏၊ ရပ်ကျူးမြေခေါင်၊ စစ်ပွဲဘောင်က၊
> ရန်အောင်သနင်း၊ မင်းကဝေဖန်၊ အတန်တန်သား၊ တမန်လေးပါး၊
> ခြောက်ကျိပ်သားနှင့် မိဖုရားညစ်ညူး၊ မေတ္တာဖြူး၏"[၁]

ဟူ၍ ဖွဲ့ဆိုခဲ့သည်။ ၅၅၀ ဇာတ်တော်လာ ပဉ္စကနိပါတ်သုယောနန္ဒီဇာတ်၊ စတုကနိပါတ်ကာ ကဝတီဇာတ်၊ အသီတိနိပါတ် မဟာကုဏာလဇာတ်မှ ဇာတ်(၂)ဇာတ်၊ ဧကနိပါတ် ဗဒ္ဓနာမောက္ခဇာတ်ဟူ၍ ဇာတ်ပေါင်း(၅)ဇာတ်ကို စာတစ်ပိုဒ်တည်းဖြင့် ချုံ၍ဖွဲ့ဆိုထားသည်မှာ ဩဇဂုဏ်မြောက်သောအဖွဲ့ ဖြစ်ပါသည်။

ထို့ပြင် မုဒုလက္ခဏာပျို့တွင် စာဆိုက အကျဉ်းကို အကျယ်ချဲ့၍ ဖွဲ့ဆိုသော ဩဇဂုဏ်မြောက်အဖွဲ့များဖြင့်လည်း များစွာ တန်ဆာဆင်ဖွဲ့ဆိုခဲ့ကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ ဘုရားရှင်လက်ထက်၌ တန်ဆာဆင်ထားသော မိန်းမပျိုကို မြင်မိပြီး ကိလေသာနှိပ်စက်မှုကို ခံနေရသော ဘုရားလောင်းရသေ့ကြီး၏ ခံစားချက်၊ မုဒုလက္ခဏာ မိဖုရားကြီး၏အလှဘွဲ့၊ ဘုရားလောင်းရသေ့ကြီး တရားဆင်ခြင်ခန်း၊ မင်းကြီးအား တရားဟောခန်းနှင့် အာလုပ်အဖွဲ့များတွင် အဋ္ဌကထာလာ အကြောင်းအရာအကျဉ်းမျှကို အကျယ်ချဲ့ရန် ဖွဲ့ဆိုထားပါသည်။

မူလဇာတကအဋ္ဌကထာ၌–

---

[၁] ထွန်းညို၊ ဦး(တွင်းသင်းမင်းကြီး)၊ ၁၉၆၃၊ ၆၈။

> "သော၊ ထိုရဟန်းသည်။ တတောပဋ္ဌယ၊ ထိုမှစ၍၊ ကိလေသဝ
> သိကော၊ ကိလေသာအလိုသို့ လိုက်သည်၊ ဟုထွာ၊ ဖြစ်၍၊
> ကာလသတဒံ၊ န၊ ကိုယ်ချမ်းသာခြင်းသည်၊ န၊ စိတ္တသာဒံ၊
> စိတ်ချမ်းသာခြင်းသည်၊ နေ၀၊ လဘတိ၊ မရှိ။"[၁]

ဟူ၍ ရဟန်းသည် ကိလေသာစိတ်ကြောင့် ကိုယ်စိတ်ချမ်းသာခြင်းမရှိကြောင်းကို ပြဆိုခဲ့ပါသည်။ ထိုသို့အကျဉ်းမျှသာပါရှိသော အကြောင်းအရာကို စာဆိုက ပို၍အသွင်ဖြင့် ဖွဲ့ဆိုရာ၌ ဇာတ်လမ်းကို ပို၍ထင်ရှားလာအောင် အကျယ်ချဲ့ဖွဲ့ဆိုခဲ့သည်။ ရဟန်း၏ စွဲလမ်းစိတ်ကြောင့် ဖောက်ပြန်နေသော ကိုယ်အမူအရာတို့ကို အပိုဒ် (၅၊ ၆၊ ၇၊ ၈) တို့ဖြင့် ချဲ့ဖြန့်ဖော်ကျူးဖွဲ့ဆိုခဲ့ပါသည်။

ရဟန်း၏ခံစားချက်ကို ပိုဒ်ရေ(၆)၌–

> "တမ်းလေတမ်းလေ၊ လွမ်းမပြေတည့်၊ သရေပြည့်ဝ၊ ကြည့်တိုင်း
> လှလျက်၊ အလှကိုယ်ပြင်၊ တန်ဆာဆင်ရန်၊ သဘင်ရိပ်ငြိမ်၊
> ရွှေအိမ်သာလွန်း၊ လေသာစွန်းတွင်၊ ရှုခန်းနှောင်နှင့်၊ တော်သဖြင့်လျှင်၊
> အသင့်မြော်တွေ၊ မြော်မိချေက၊ မြတေကွေးလု၊ ကင်းလုလုသို့၊
> တိမ်စုရစ်ခဲ့၊ လှစ်ကာဖွဲ့၍၊ ငှက်ကဲ့အသွင်၊ ပျံလျှင်လေခတ်၊
> ရောက်သိတတ်မူ၊ လွတ်လွတ်အင်ပြည့်၊ ဖူးချင်၏ရှင့်၊ မြော်ကြည့်
> ရှုတတ်၊ ခုခါမြတ်ဝယ်၊ ဘယ်နတ်စီမံ၊ ဘယ်ကံစီရင်၊ ပြင်ပါ
> လိမ့်နည်း၊ ရောက်ချင်သည်းစွ၊ တလည်းတကာ၊ ရွှေကျောင်း
> သာက၊ မြော်ရှာမြော်တမ်း၊ ခေါ်ယောင်ယမ်းလျက်၊"[၂]

ဟူ၍ ဖွဲ့ဆိုခဲ့သည်။ မိန်းမလှလေးကိုမြင်ပြီး၊ စွဲလမ်းကာ ကိလေသာ၏ နှိပ်စက်မှုကို ခံနေရသော ရဟန်းငယ်၏ခံစားချက်ကို ပီပြင်သော ဩဇဂုဏ်မြောက်အဖွဲ့ ဖြစ်ပါသည်။

ဘုရားလောင်းရသေ့သည် မုဒုလက္ခဏာမိဖုရာကြီး၏ အလှကိုမြင်၍ ကိလေသာအာရုံညွတ်သဖြင့် ဈာန်အဘိညာဉ်ကွယ်ပျောက်ကာ ကိလေသာမီးတို့ လောင်မြိုက်ပုံကို ဖွဲ့ရာ၌လည်း မူလအဋ္ဌကထာလာ အကြောင်းအရာအကျဉ်းမျှကို အကျယ်ချဲ့၍ ဖွဲ့ဆိုခဲ့သည်ကို တွေ့ရသည်။

မုဒုလက္ခဏာဇာတကအဋ္ဌကထာ၌–

---

[၁] ဗုဒ္ဓဃောသ၊ ရှင်မဟာ၊ ၁၉၅၉၊ ၃၂၀။
[၂] ထွန်းညို၊ ဦး၊ (တွင်းသင်းမင်းကြီး)၊ ၁၉၆၃၊ ၆။

"ဗုဒ္ဓေါ၊ ဤ၊ ကိလေသဂ္ဂိနာ၊ ကိလေသာမီးသည်၊ ဥယျာမာနော၊ လောင်သည်ရှိသော်၊ နိရာဟာရ တာယ၊ အဟာရကင်းသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ သုသမာနော၊ ခြောက်ကပ်လျက်၊ သတ္တ၊ ခုနစ်ရက်၊ ဒိဝသာနိပတ်လုံး၊ ဖလကတ္တရဏော၊ ပျဉ်အခင်း၌၊ နိပ္ပန္နိ၊ အိပ်၏"[၁]

ဟူ၍သာ ဆိုခဲ့သည်။ သို့သော် တွင်းသင်းမင်းကြီးက မူလအဋ္ဌကထာဇာတ်လမ်းမှ ကိလေသာနှိပ်စက်မှုကိုခံနေရသော ရသေ့ကြီး၏ခံစားချက်တို့ကို ချဲ့ဖြန့်ပြီး ဖန်တီးဖွဲ့ဆိုခဲ့ပါသည်။ အပိုဒ်(၄၀)မှ (၄၇)ပိုဒ် (၈)ပိုဒ်ဖြင့် ရသေ့ကြီး၏ခံစားချက်တို့ကို နှစ်သက်ဖွယ် ပီပြင်စွာ ဖွဲ့ဆိုခဲ့သည်။ အပိုဒ်(၄၀)၌–

"လှစွာ လှစွာ ပြင်ကလျာနှင့်၊ ညိုပြာညိုပြာ၊ ခြောက်ပြစ်ကွာ၍၊ လက္ခဏာကြန်နု၊ သညာပြုသည်၊ မုဒုလက္ခဏ၊ မည်တော်ရသား၊ ရှင်မထွတ်တင်၊ တောင်နန်းရှင်သည် အလျင်မကြာ၊ ကြွတည့်လာ၍၊ သန္တာလက်တည့်၊ စမ်းပါလှည့်လော့၊ နွမ်းချည်နွဲ့နောင်း၊ ကိုယ်လုံး ပျောင်းမျှ၊ ဆင့်လောင်းချမ်းပုံ၊ အလွမ်းဟုံသည်၊ ရွှေငုံနှုတ်ရှည့်၊ လွမ်းပါလှည့်လော၊ မြော်ကြည့်လေရာ၊ နောင့်ချည့်သာလျှင်၊ ဗျာပါကြေကွဲ၊ ပူလှိုက်လှဲခဲ့၊ မိညဲရွှေလှော်၊ ထိပ်ပေါ်ဖြေဖြည့်၊ နမ်းပါလှည့်လော့"[၂]

ဟူ၍ ဖွဲ့ဆိုခဲ့ပါသည်။ မုဒုလက္ခဏာမိဖုရားကြီး၏ အလှကိုယစ်မူးကာ ကိလေသာ လောင်မြိုက်နေသည့် ရသေ့ကြီးအား ကရုဏာသက်ဖွယ်ကောင်းအောင် ဖွဲ့ဆိုထားပါသည်။ ကိလေသာလောင်မြိုက်မှုကို ပြင်းထန်စွာခံစားရပုံကို ပီပြင်စွာ ဖော်ကျူးထားသော ဩဇဂုဏ်မြောက်အဖွဲ့ ဖြစ်ပါသည်။

၃၊ ၃။ မဓုရတာဂုဏ်

မဓုရတာဂုဏ် ဆိုသည်မှာ ချိုသာနာပျော်ဖွယ်ဖြစ်သည့် ဂုဏ်ကို ဆိုလိုပါသည်။ မဓုရတာဂုဏ်ကို မြန်မာအဘိဓာန်တွင်–

---

[၁] ဗုဒ္ဓဃောသ၊ ရှင်မဟာ၊ ၁၉၅၉၊ ၃၂၂။

[၂] ထွန်းညို၊ ဦး၊ (တွင်းသင်းမင်းကြီး)၊ ၁၉၆၃၊ ၄၀။

"ကာရန်တူ၊ အသတ်တူ၊ စာလုံးတူ စသည့်ဖြင့် ချိုသာနာပျော်ဖွယ် ဖြစ်အောင် စပ်ဆိုထားသော ဂုဏ်"[၁]

ဟူ၍ ဖွင့်ဆိုထားပါသည်။ ချိုသာနာပျော်ဖွယ်ဖြစ်စေသည်ဟု ဆိုရာ၌ စကား၏သဘောသည် အရေးပါလာသည်။ စာဖတ်သူ၏နားဝယ် ချိုသာအောင် နာပျော်ဖွယ် ဖြစ်အောင် စကားကို ဖော်ဆောင်ဖန်တီးဖွဲ့ဆိုကြရသည်။ မဓုရတာဂုဏ်၏သဘောကို အလင်္ကာကျမ်း အသီးသီး၌ ပြဆိုခဲ့ကြရာ မြန်မာအလင်္ကာကျမ်းတွင်–

"ဒီဃအက္ခရာချင်း၊ ရဿအက္ခရာချင်း၊ ဌာန်တူအက္ခရာချင်း၊ ဓနိတအက္ခရာချင်း၊ သံယုဂ်ရှိသောအက္ခရာချင်း နီးနီးထားခြင်းသည် ပဒါသတ္တိ မဓုရတာဂုဏ် မည်၏။ အက္ခရာတူ အထပ်ထပ်ပြုလုပ် ဖွဲ့ဆိုခြင်းသည် အနုပ္ပါသမဓုရတာဂုဏ် မည်၏"[၂]

ဟူ၍ မိန့်ဆိုခဲ့ပါသည်။ စကားတူပုဒ်ချင်းနီးသော မဓုရတာဂုဏ်နှင့် အက္ခရာတူချင်း အထပ်ထပ်ဆိုသော မဓုရတာဂုဏ်ဟူ၍ (၂)မျိုးရှိရာ စာဆိုတို့သည် ကဗျာလင်္ကာတို့ကို ဖွဲ့ဆိုရာ၌ စကားချိုသာ နာဖွယ်ဖြစ်သော မဓုရတာဂုဏ်မြောက်သော အဖွဲ့များဖြင့် တန်ဆာဆင်ဖွဲ့ဆိုခဲ့ကြပါသည်။

စာဆို ရှင်မဟာရဋ္ဌသာရ၏ ဘူရိဒတ်လင်္ကာကြီးတွင် သမုဒ္ဒဇာမင်းသမီး နဂါးပြည်သို့ ရောက်ရှိပြီး တေရဋ္ဌနဂါးမင်းနှင့် ပေါင်းဖော်ပုံကို–

"သမုဒ္ဒဇာ၊ မျိုးကြင်ရာလည်း၊ လူ့ရွာလူ့ပြည့်၊ အမှတ်တည်၍၊ သာကြည့်မြေ့မြေ့၊ ပြုကတေ့ဖြင့်၊ မွေ့မွေ့လျော်လျော်၊ မပေါင်းဖော်သော်၊ သေလျော်လိလိ၊ ပေါင်းပျော်ပြီးကား၊ ပျော်ဘိဖွယ်ချည်း၊ ဆွေခမည်းနှင့်"[၃]

ဟူ၍ ဖွဲ့ဆိုခဲ့သည်။ ပုဒ်ချင်းနီးသော မဓုရတာဂုဏ်မြောက်သော အဖွဲ့ဖြစ်သည်။ ဤအဖွဲ့တွင် နှုတ်ခမ်းဌာန်တူအက္ခရာများဖြစ်သော 'ပြည့်၊ ပြု၊ ပေါင်းပျော်၊ ဖြင့်'၊ 'ဖော်၊ ပျော်၊ ဖွယ်၊' 'မု၊ မျိုး၊ မှတ်၊ မြေ့၊ မွေ့၊ မ၊ မည်း' တို့ကို နီးနီးကပ်ကပ်ထား၍ ဖွဲ့ဆိုထားသည်။ ထိုအဖွဲ့ကို သုံးချက်ညီစပ်နည်း (၄–၃–၂)ကာရန်ကို အသုံးပြုထား၍ ရွတ်ဆိုရာတွင် ပြေပြစ်ချောမွေ့စေသည်။

---

[၁] မြန်မာစာအဖွဲ့၊ ၁၉၉၁၊ ၂၂၉။
[၂] ပဏ္ဍိတ၊ အရှင်၊ ၁၉၇၅၊ ၁၀၂။
[၃] ရဋ္ဌသာရ၊ ရှင်မဟာ၊ ၁၉၆၄၊ ၁၈၆။

ထို့ပြင် နဂါးမလေးများနှင့် ဘူရိဒတ်နဂါးမင်း၏ အဆင်းသဏ္ဍာန်၊ သွင်ပြင် လက္ခဏာတို့ကို ပီပြင်ပေါ်လွင်စွာ ဖန်တီးဖွဲ့ဆိုရာ၌ စာဆိုက–

> "နုနုထွတ်ထွတ်၊ မွတ်မွတ်မွေ့မွေ့၊ မြေ့မြေ့ချောချော၊ လွန်လှ မော၍၊ ရင်ကြောစိမ်းစိမ်း၊ ရှိမ်းရှိမ်းရွှန်းရွှန်း၊ လန်းလန်းလက်လက်၊ စွတ်စွတ်စွေးစွေး၊ မြရိပ်ပြေးလျက်၊ ငယ်သွေးငယ်ရည်၊ ခုံကျည် တပ်တပ်၊ ရွှေနားကပ်သို့၊ လှပ်လှပ်ချက်ချက်၊ ပြိုးပြိုးပြက်လျှင်၊ လက်လက်လင်းလင်း၊ ဝင်းဝင်းပြောင်ပြောင်၊ ကိုယ်ရောင်တခဲ၊ ရိုးရိုးရဲတည့်"[၁]

ဟူ၍ လည်းကောင်း၊

> "ရဲရဲမျက်စိ၊ တိတိနဖူး၊ ကော့ဖြူးမျက်တောင်၊ နှာယောင်ဖြောင့်ဖြောင့် အမြှောင့်စားစား၊ ဦးနားတပ်တပ်၊ အာစပ်ရေးရေး၊ မေးလည်း တည့်တည့် ကြည့်သော်ဖီးဖီး"[၂]

ဟူ၍လည်းကောင်း ဖွဲ့ဆိုဖန်တီးထားပါသည်။ ရှေ့တွင်ဆိုပြီးသော အက္ခရာတူတို့ကို ထပ်ကာထပ်ကာ ဖွဲ့ဆိုထားပြီး စကားချိုသာစေသည့် မဓုရတာဂုဏ်မြောက် အဖွဲ့ ကောင်းများ ဖြစ်ပါသည်။ စကားသာပြီး အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို ပို၍ထင်ရှားစေပါသည်။ နတ်သမီးကဲ့သို့ လှပသောနဂါးမတို့ သဏ္ဍာန်ကို မြင်ယောင်လာစေပါသည်။

တရားကျင့်ကြံအားထုတ်နေသည့် ဘိုးတော်မင်းအား ဖူးတွေ့ရန် ဘုရားလောင်း ဘူရိဒတ်နဂါးမင်းနှင့် ဆွေတော်မျိုးတော်အားလုံး မင်းခမ်းမင်းနားနှင့် ကြွချီလာပုံကို ဖွဲ့ရာ၌လည်း စကားသရုပ်ကိုပါ ကြားယောင်လာအောင် တန်ဆာဆင်ဖွဲ့ဆိုခဲ့ပါသည်။ ဘူရိဒတ်ဇာတ်ပေါင်းခန်းပျို့၌–

> "ယောကျာ်းပီပီ၊ စစ်အင်ချီလျက်၊ ဖော်ညီမှုတ်တီး၊ နားမငြီးအောင်၊ စည်ကြီးထိန်းထိန်း၊ စည်မုဒိန်းလည်း၊ မြည်ဟိန်းကြားကျယ်၊ အိုင်အိုင်ကယ်မျှ၊ မိုးနှယ်ရိုက်အုန်း၊ တဖြုန်းဖြုန်းလျှင်၊ တုန်းတုန်း တင်းတင်း၊ ခရာသင်းနှင့်၊ ဒုန်းမင်းရီရော၊ ထက်မနှောတို့၊ မြေကြော ထုတ်သန်း၊ ပြတ်ဘနန်းတည့်၊ ဖြန်းဖြန်းသံရှင်၊ ရှေ့ဖျားတင်၍၊ အောင်မြင်အသူရာ၊ သိကြားလာသို့"[၃]

---

[၁] ရဋ္ဌသာရ၊ ရှင်မဟာ၊ ၁၉၆၄၊ ၃၇။
[၂] ရဋ္ဌသာရ၊ ရှင်မဟာ၊ ၁၉၆၄၊ ၃၈၅။
[၃] ရဋ္ဌသာရ၊ ရှင်မဟာ၊ ၁၉၆၂၊ ၇၀။

ဟူ၍ ဖွဲ့ဆိုထားပါသည်။ ထိုအဖွဲ့တွင် အက္ခရာတူစကားတူသော “ထိန်းထိန်း၊ ဖြုန်းဖြုန်း၊ တုန်တုန်တင်းတင်း၊ ဖြန်းဖြန်း” တို့ကို ထပ်ကာဖွဲ့ဆိုထားသဖြင့် တူရိယာသံများ မြည်ဟိန်းနေသော စကားသရုပ်ကို ပေါ်လွင်လာစေပါသည်။ စကား၏သရုပ်ကို ထင်ရှားစေရန် ‘အိန်း၊ အုန်း၊ အင်း’ သရသံများကိုသုံး၍ အားမာန်ပါ၍ မြည်ဟိန်းနေသော တူရိယာသံများကို စိတ်တက်ကြွဖွယ် ကြားယောင်လာစေပါသည်။ နရီ (စည်းဝါး)၏ အနှစ်သာရကိုထင်ရှားစေသော မဓုရတာဂုဏ်မြောက် အဖွဲ့ဖြစ်ပါသည်။

ကုန်းဘောင်ခေတ်စာဆို တွင်းသင်းမင်းကြီး ဦးထွန်းညိုရေးဖွဲ့သော မုဒုလက္ခဏာပို့တွင်လည်း ဗာရာဏသီပြည့်ရှင်မင်းကြီးသည် စစ်သည်ဗိုလ်ပါအပေါင်းဖြင့် စစ်ချီတက်ပုံကို ဖွဲ့ရာ၌–

“ရဲတင်းကြုံးလျက်၊ သာဖြုံးရိုက်ညောင်း၊ ကောင်းကင်ချောင်းမျှ၊
မောင်းလည်းဟိန်းဟိန်း၊ မုဒိန်းမြည်မြည်၊ တံရှည်ကြိုးကြိုး၊ မုရိုး
ကြာကြာ၊ နှဲသာလိုက်ဖက်၊ ပြိုးပြက်ဓားသွား၊ ပြေးခုန်လွှားလျက်၊
ယောကျ်ားအဟုတ်၊ ထိုးခုတ်ရေးရာ၊ လွှားကာကာတောင်း၊ အဲမောင်း
လုံရောင်၊ စစ်အောင်ပီပီ၊ စုံစီမည်တူ၊ မောက်လူမောက်တို၊ မိန်ညို
ခြပ်ဝတ်၊ ရံကာပတ်လျက်၊ ပြည်မြတ်ဗာရာ၊ အောင်မြေချာမှ၊
ခန်းဝါစစ်မြေ၊ ချီကြွလေသည်။”[၁]

ဟူ၍ ဖွဲ့ဆိုခဲ့ပါသည်။

သွားဌာန်တူအက္ခရာများဖြစ်သည့် ‘လျက်၊ သာ၊ ဓား၊ သွား၊ လွှား၊ လုံ’၊ လည်းချောင်ဌာနတူအက္ခရာများဖြစ်သည့် ‘ကောင်းကင်၊ ဟိန်းဟိန်း၊ ကြာကြာ၊ အဟုတ်၊ ကာကာ၊ ချီကြွ’၊ လျှာထိပ်ဌာန်တူအက္ခရာများဖြစ်သည့် ‘ရေးရာ’၊ အာစောက်ဌာန်တူ အက္ခရာများဖြစ်သည့် ‘စုံစီ၊ စစ်မြေ’ တို့ကို နီးနီးကပ်ကပ်ထား၍ ဖွဲ့ဆိုထားပါသည်။ ဌာန်တူအက္ခရာချင်း၊ ဒီဃရဿအက္ခရာချင်း နီးကပ်စွာထား၍ ဖွဲ့ဆိုထားသဖြင့် စကားပြေပြစ်မှုရှိကာ မဓုရတာဂုဏ်မြောက်ပါသည်။ စစ်ချီတက်ပုံမြင်ကွင်းကိုသာမက စကားသရုပ်ကိုပါ ကြားယောင်လာစေသော ဖန်တီးမှု ဖြစ်သည်။

ဘုရားလောင်းရသေ့ကြီး၏ အလွမ်းခံစားမှုတို့ကို ဖွဲ့ဆိုရာ၌လည်း–

“လွမ်းပင်ပေါက်လျက်၊ လွမ်းညှောက်လည်းမြင့်၊ လွမ်းဖူးဆင့်၍၊
လွမ်းပွင့်ကြွေ့ကြွေ့၊ တဖွေ့ဖွေ့သည်၊ ခြွေ၍မကြွေနိုင်တကား”[၂]

[၁] ထွန်းညို၊ ဦး၊ (တွင်းသင်းမင်းကြီး)၊ ၁၉၆၃၊ ၄၆။
[၂] ထွန်းညို၊ ဦး၊ (တွင်းသင်းမင်းကြီး)၊ ၁၉၆၃၊ ၄၇။

ဟူ၍ 'လွမ်း' ဟူသောစကားလုံးကို ထပ်ကာထပ်ကာသုံး၍ ဖွဲ့ဆိုထားသည်မှာ နား၏ တန်ဆာဖြစ်ပြီး ချိုသာနာပျော်ဖွယ် ရှိလှပါသည်။ အလွမ်းဓာတ်တို့ စဉ်ဆက်မပြတ် ဖြစ်ပေါ်ခံစားရသည်ကို 'လွမ်းပင်၊ လွမ်းညှောင့်၊ လွမ်းဖူး၊ လွမ်းပွင့်သည်' ဟူ၍ သုံးနှုန်း ဖွဲ့ဆိုထားသည်မှာ မဓုရတာဂုဏ်မြောက် အဖွဲ့ကောင်းဖြစ်သကဲ့သို့ သမာဓိဂုဏ်လည်း မြောက်ပါသည်။ စာဆို၏ သဒ္ဒါလင်္ကာရ စကားတန်ဆာဆင်မှု ကျွမ်းကျင်လိမ္မာလှ သည်ကို အတုယူဖွယ် တွေ့နိုင်သည်။

ဘုရားလောင်းရသေ့ကြီး၏ အလွမ်းသံသရာလည်ပြီး ခံစားရပုံကို–

> "တ–တတလျှင်၊ တစ်ညချုပ်လေ၊ တစ်နေဝင်ပျောက်၊ တစ်မိုး
> သောက်လည်း၊ တတောက်ပတ်ပတ်၊ တတွတ်တွတ်ဖြင့်၊ တဆွတ်
> တမ်းတမ်း၊ တသမ်းသမ်းနှင့်၊ တန္ဓမ်းရိရိ၊ တဖိဖိလျှင်"[၁]

ဟူ၍ အက္ခရာတူစကားတူ 'တ' ကို ဖွဲ့ဆိုထားပါသည်။ ဘုရားလောင်းရသေ့ကြီး၏ တပ်မက်စွဲလမ်းသော ခံစားချက်ပြင်းထန်ပုံကို ပေါ်လွင်စေသကဲ့သို့ ပျို့အဖွဲ့အဆိုမှာ စကားချိုသာပြေပြစ်ပြီး မဓုရတာဂုဏ်မြောက်ပါသည်။ မုဒုလက္ခဏပျို့လာ ထိုအလွမ်းဘွဲ့သည် အင်းဝခေတ်စာဆို ရှင်မဟာရဋ္ဌသာရ၏ ကိုးခန်းပျို့လာ–

> "တန္ဓေဓေ၊ တပေလျဉ်းလျဉ်း၊ တညှင်းဆိုးဆိုး၊ တညိုးလျလျ၊
> တတလွမ်းလွမ်း၊ တသမ်းဟယ်ဟယ်၊ တတွယ်တာတာ၊ တဟာ
> လှိုက်လှိုက်၊ တရှိုက်ငင်ငင်၊ တပင်ပန်းပန်း၊ တဝန်းလျားလျား၊
> ရဟတ်ချားသို့"[၂]

ဟူသော အဖွဲ့ကို နည်းမှီစံထားဖွဲ့ဆိုထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။

စာဆို ရှင်မဟာရဋ္ဌသာရ ဖွဲ့ဆိုသော ပုံတောင်နိုင်မော်ကွန်းကဗျာသည် စစ်နိုင် မော်ကွန်းကဗျာဖြစ်သည်နှင့်အညီ ဘုန်းတော်ဘွဲ့များ၊ စစ်ဆင်ပုံ၊ စစ်ချီပုံ၊ စစ်နိုင်ပုံ အဖွဲ့များကို စိတ်အားတက်ကြွဖွယ် ဝီရရသပေါ်အောင် ဖွဲ့ဆိုထားပါသည်။ ထိုသို့ ဖွဲ့ဆိုရာတွင် စကားသရုပ်ကို ပီပြင်စွာ ဖွဲ့ဆိုထားသော မဓုရတာဂုဏ်မြောက်အဖွဲ့ များစွာဖြင့် ဖွဲ့ဆိုဖန်တီးထားပါသည်။ စစ်ချီပုံ၊ စစ်ဆင်ပုံတို့ကို ပုံတောင်နိုင်မော်ကွန်းတွင်–

> "ပင်လယ်ဆူလှိုက်၊ တိမ်ဦးဆိုက်မျှ၊ တီးရိုက်သံရှည်၊ တော်လည်း
> မြည်သို့၊ တိုက်စည်ပင့်မြှောက်၊ အထောက်ထောက်လျှင်၊ မီးပေါက်
> တစ်ခြား၊ လေးမြားတစ်ထွေ၊ လှွားခြေတစ်ညီ၊ ယှဉ်မှီစားပေါင်း၊

---

၁ ထွန်းညို၊ ဦး၊ (တွင်းသင်းမင်းကြီး)၊ ၁၉၆၃၊ ၄၅။
၂ ရဋ္ဌသာရ၊ ရှင်မဟာ၊ ၁၉၅၈၊ ၃၉။

အဲမောင်းရင်းတည်၊ ခြေသည်ရှေ့ရပ်၊ နောက်ကွပ်မြင်းဆင်၊ ဖန်စီရင်လျက်"[၁]

ဟူ၍လည်းကောင်း၊

"ဗလဝါမုခ၊ ဝဲမလိုက်သည်း၊ ပင်လယ်ကြည်းမျှ၊ တိုက်လှည်း မွေနောက်၊ အထောက်ထောက်လျှင်၊ တစ်ယောက်မပြန်၊ အဖန်ဖန်တည့်၊ လုံချွန်ဖြိုးဖြိုး၊ မြားမိုးဖျော်ဖျော်၊ မီးပေါက်ဆော်လျက်၊ ငြာကြော် သဲသဲ၊ စစ်ပွဲနှန့်နှန့်၊ မြေမုန့်ထောင်းထောင်း၊ ကောင်းကင်ခြောင်းမျှ"[၂]

ဟူ၍လည်းကောင်း ဖွဲ့ဆိုထားပါသည်။ 'အထောက်ထောက်'၊ 'အဖန်ဖန်'၊ 'ဖြိုးဖြိုး'၊ 'ပျော်ပျော်'၊ 'သဲသဲ'၊ 'နှန့်နှန့်'၊ 'ထောင်းထောင်း' ဟူ၍ အက္ခရာတူ၊ စကားတူတို့ကို ထပ်ကာဖွဲ့ဆိုထားသည်မှာ စစ်ချီတက်ပုံမြင်ကွင်းနှင့် မြည်ဟီးနေသော စကားသရုပ် တို့ကို အထင်းသား မြင်ယောင်ကြားယောင်လာစေပါသည်။ မဓုရတာဂုဏ်မြောက်သော စကားတန်ဆာဆင် ဖန်တီးမှုများကို အတုယူဖွယ် တွေ့နိုင်သည်။

ကုန်းဘောင်ခေတ်စာဆို လက်ဝဲသုန္ဒရအမတ်ကြီး၏ အလွမ်းခံစားချက်တို့ကို ဖွဲ့စပ်ထားသည့် ဝေဿန်းစန္ဒာချီ ပိုဒ်စုံရတုတွင်လည်း မဓုရတာဂုဏ်မြောက်အဖွဲ့များကို ထင်ရှားစွာ တွေ့နိုင်ပါသည်။ ရတနာသိဃ်နန်းတော်ကြီး၏ ခမ်းနားတင့်တယ်လှပုံ ဖွဲ့ရာ၌ စာဆိုက–

"နေဝန်းဖန်ဝါ၊ ထိန်စကြာလည်း၊ အာကာဖိတ်စီး၊ ကျွန်းလုံး ညီးမျှ၊ ထိနီးမိုးလယ်၊ ဖြိုးဖြိုးကယ်၍၊ အံ့ဖွယ်ယှက်သန်း၊ ရှုမခန်းတည့်"[၃]

ဟူ၍ ဖွဲ့ဆိုခဲ့သည်။ ဌာန်တူအက္ခရာများကို နီးကပ်စွာထား၍ ဖွဲ့ဆိုထားရာ စကား သာသည့် မဓုရတာဂုဏ်မြောက်ပြီး နန်းတော်ကြီး၏ အံ့ဖွယ်ခမ်းနားလှပုံတို့ကို သိမြင် စေပါသည်။

ခြုံငုံသုံးသပ်ချက်

မြန်မာကဗျာများမှ စကားတန်ဆာဆင်မှုများဖြစ်သည့် ပသာဒဂုဏ်၊ ဩဇဂုဏ်နှင့် မဓုရတာဂုဏ်တို့ကို လေ့လာရာတွင် ပျို့၊ မော်ကွန်း၊ ရတုကဗျာတို့ကို စံထားလေ့လာ

---

[၁] ရဋ္ဌသာရ၊ ရှင်မဟာ၊ ၁၉၃၉၊ ၄၃။
[၂] ရဋ္ဌသာရ၊ ရှင်မဟာ၊ ၁၉၃၉၊ ၄၄။
[၃] စိန်လွင်လေး၊ ဦး၊ ၁၉၆၃၊ ၉။

တင်ပြထားပါသည်။ မြန်မာကဗျာများမှ စကားတန်ဆာဆင်မှုကို လေ့လာရာ၌ စာဆိုတို့၏ ပညာရည်ဖြင့် ဖန်တီးထား သော ပသာဒဂုဏ်၊ ဩဇဂုဏ်၊ မဓုရတာဂုဏ်တို့မှာ နှစ်သက်အတုယူဖွယ် ဖန်တီးမှုများဖြစ်ကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိရပါသည်။ ပသာဒဂုဏ်မြောက်အဖွဲ့တို့ဖြင့် တန်ဆာဆင်ရာ၌ အနက်အဓိပ္ပာယ် သိလွယ်သော စကားသုံးများကို ရွေးချယ်သုံးထားခြင်း၊ စပ်သင့်သောပုဒ်ချင်း နီးကပ်စွာထား၍ စပ်ဆိုခြင်းတို့ကြောင့် ဆိုလိုသောအဓိပ္ပာယ်ကို အလွယ်တကူနားလည်စေပါသည်။ အသိခက်ခြင်း၊ အနက်ရှုပ်ထွေးခြင်းတို့ကင်းကာ စာရှုသူတို့အား ဆိုလိုရင်းကို ရှင်းလင်းစွာ သိမြင်စေနိုင်သည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ဩဇဂုဏ်မြောက်အဖွဲ့များကို လေ့လာရာ၌လည်း ပျို့ကဗျာသည် မော်ကွန်း၊ ရတုကဗျာတို့ထက် ဇာတ်လမ်းကို ပို၍အသားပေးတင်ပြဖွဲ့ဆိုရာသည်ဖြစ်၍ အကျယ်ကိုအကျဉ်း၊ အကျဉ်းကိုအကျယ် ဖွဲ့ဆိုသော ဩဇဂုဏ်မြောက်အဖွဲ့များဖြင့် ထိမိစွာ တန်ဆာဆင်ခဲ့ကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ စာဆိုတို့၏ ပညာဉာဏ်ရည်၊ စာပေနှံ့စပ်ကျွမ်းကျင်မှုတို့ကို ဩဇဂုဏ်မြောက်အဖွဲ့များတွင် တွေ့ရပါသည်။ မြန်မာကဗျာများမှတွေ့ရသော ဩဇဂုဏ်မြောက်အဖွဲ့များသည် စာဆိုတို့၏ စာပေစွမ်းရည်နှင့် ကဗျာဉာဏ်ရည်ထက်သန်မှုတို့ကို ဖော်ပြနေသကဲ့သို့ မြန်မာကဗျာ၏ဂုဏ်ကို ဝင့်ထည်စေသော အဖွဲ့များဖြစ်သည်။ မူလဇာတကအဋ္ဌကထာတွင် မပါသော်လည်း စာဆို၏ကျမ်းဂန်ဗဟုသုတများကို ထည့်သွင်း အကျယ်ချဲ့ထွင် ဖွဲ့ဆိုထားသည့် ဩဇဂုဏ်မြောက်အဖွဲ့များသည် စာဖတ်သူအတွက် ဗဟုသုတရစေသည့်အပြင် နှစ်သက်မှုရသ ခံစားရစေပါသည်။ အကျဉ်းချုံးရာတွင်လည်း အနက်တိမ်မြုပ်ခြင်းမရှိဘဲ ဇာတ်လမ်း နှင့်အံဝင်ဂွင်ကျ ပေါ်လွင် စေသော ဖွဲ့ဆိုမှုများဖြစ်ကြောင်းတွေ့ရပါသည်။ ထို့ပြင် မြန်မာကဗျာများသည် စကားကာရန်တို့ဖြင့် စကားသံစီးဆင်းမှု၊ နရီသဘောပါအောင် ဖန်တီးဖွဲ့ဆိုထားသဖြင့် အကြောင်းအရာနှင့် လိုက်ဖက်သော အနက်အဓိပ္ပာယ်ကို ပို၍မြင်သာကြားသာသော မဓုရတာဂုဏ်မြောက်အဖွဲ့များဖြင့် နှစ်သက်ဖွယ် ဖြစ်လာပါသည်။

နိဂုံး

မြန်မာကဗျာများမှ စကားတန်ဆာဆင်မှု လေ့လာချက်စာတမ်းသည် မြန်မာကဗျာများ၏တန်ဖိုးကို လေ့လာဖော်ထုတ်တင်ပြထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာစာပေနယ်မှ မြန်မာကဗျာများကို စကားတန်ဆာဆင်မှုရှုထောင့်သာမက အခြားရှုထောင့်အထွေထွေမှ လေ့လာတင်ပြရန် ကျန်ရှိပါသေးသည်။ ထိုသို့ ဖော်ထုတ်လေ့လာခြင်းအားဖြင့် မြန်မာစာပေ၏တန်ဖိုး၊ အနှစ်သာရကို သိရှိကြမည် ဖြစ်ပါသည်။

ကျမ်းကိုးစာရင်း

ကုမာရ၊ အရှင်။ (၂၀၀၀)။ ***အလင်္ကာပန်းကုံး(သ–ကြိမ်)***။ ရန်ကုန်၊ သော်တာဝင်းပုံနှိပ်တိုက်။

စိန်လွင်လေး၊ ဦး။ (၁၉၆၃)။ ***ဦးတိုး၊ လက်ဝဲသုန္ဒရ၊ စိန္တကျော်သူ ရတုများ***။ ရန်ကုန်မြို့၊ အောင်မိတ်ဆက်ပုံနှိပ်တိုက်။

ထီလာစစ်သူနှင့်အများ။ (၁၉၈၆)။ ***ဝေဖန်ရေးစာပေစာတမ်းများ (ဒုတိယတွဲ)***။ ရန်ကုန်မြို့၊ စာပေဗိမာန်စာအုပ်တိုက်။

ထွန်းညို၊ ဦး (တွင်းသင်းမင်းကြီး)။ (၁၉၆၃)။ ***မုဒုလက္ခဏာပျို့***။ ရန်ကုန်၊ ဟံသာဝတီပုံနှိပ်တိုက်။

ဒန့်တိုင်ဆရာတော်။ (မ–၁၂၆၈)။ ***ဘူရိဒတ္တဇာတကအဋ္ဌကထာပါဠိနိဿယ***။ ရန်ကုန်မြို့၊ ကဝိမျက်မှန်ပုံနှိပ်တိုက်။

ပဏ္ဍိတထေရ်၊ အရှင်။ (၁၉၇၅)။ ***မြန်မာအလင်္ကာကျမ်း (ဒု–ကြိမ်)***။ ရန်ကုန်၊ သင့်ဘဝပုံနှိပ်တိုက်။

ဗုဒ္ဓဃောသ၊ ရှင်မဟာ။ (၁၉၅၉)။ ***ဇာတကအဋ္ဌကထာ စတုတ္ထောဘာဂေါ***။ ရန်ကုန်၊ သာသနာရေးဦးစီးဌာနပုံနှိပ်တိုက်။

ဘိုးလှိုင်၊ ဦး၊ (ယောမြို့စားမင်း–)။ (၁၉၃၇)။ ***အလင်္ကာနိသျ***။ ရန်ကုန်၊ သုဓမ္မဝတီပုံနှိပ်တိုက်။

မြန်မာစာအဖွဲ့။ (၁၉၉၁)။ ***မြန်မာအဘိဓာန်***။ ရန်ကုန်၊ ဖိုတိုလစ်သိုပုံနှိပ်တိုက်။

ရဋ္ဌသာရ၊ ရှင်မဟာ။ (၁၉၃၉)။ ***ပုံတောင်နိုင်မော်ကွန်း***။ ရန်ကုန်မြို့။ မြန်မာဓေယျာပုံနှိပ်တိုက်။

ရဋ္ဌသာရ၊ ရှင်မဟာ။ (၁၉၅၈)။ ***စတုဓမ္မသာရကိုးခန်းပျို့***။ ရန်ကုန်၊ နိုင်ငံတော်ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့ပုံနှိပ်တိုက်။

ရဋ္ဌသာရ၊ ရှင်မဟာ။ (၁၉၆၂)။ ***ဘူရိဒတ်ဇာတ်ပေါင်းပျို့***။ ရန်ကုန်၊ နိုင်ငံတော်ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့ပုံနှိပ်တိုက်။

ရဋ္ဌသာရ၊ ရှင်မဟာ။ (၁၉၆၄)။ ***ဘူရိဒတ်လင်္ကာကြီး***။ ရန်ကုန်မြို့၊ ဟံသာဝတီပုံနှိပ်တိုက်။

လှသမိန်။ (၁၉၆၈)။ ***ကဗျာအတတ်သင်***။ ရန်ကုန်မြို့၊ ချို့တေးသံပုံနှိပ်တိုက်။

မဂ္ဂဇင်း

ရုပ်ရှင်တေးကဗျာ။ (၂၀၀၄၊ အောက်တိုဘာလ)။ ရန်ကုန်မြို့၊ ခိုင်ရည်မွန်ပုံနှိပ်တိုက်။